

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;

Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;

Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;

Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кириленко Анна</i> Інклюзивна освіта у ЗВО: сучасний стан і перспективи	51
<i>Климова Катерина</i> Прикладні аспекти вивчення стилістики на заняттях з ділової української мови (для нефілологічних спеціальностей ЗВО)	56
<i>Когуч Діана</i> Особливості функціонування метафори в медичній термінології	59
<i>Колотіліна Світлана</i> Творчі методи навчання фразеології на уроках української мови в ЗЗСО	64
<i>Крупеньова Тетяна</i> Онімний простір роману Дари Корній «Зворотний бік світів»: функційний аспект	68
<i>Крупеньова Тетяна, Поповкіна Катерина</i> Особливості формування культурної компетентності учнів на уроках української мови	74
<i>Крупеньова Тетяна, Якущенко Анна</i> Формування критичного мислення за допомогою інтерактивних методів навчання при вивченні дієслова	78
<i>Кучерява Оксана</i> Розвиток емоційного інтелекту під час викладання дисциплін мовно-літературної освітньої галузі	86
<i>Лифар Катерина, Попова Олена</i> Вправи та завдання для розвитку аудіювання на матеріалі шкільного підручника	89
<i>Любінець Анастасія</i> Росіянізми в медичній термінології: шляхи вирішення проблем	95
<i>Маценко Олеся</i> Роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові: професійний підхід чи порушення мовних норм	99

треба засвоїти й дотримуватись їх, а не творити нові там, де немає жодної потреби» [2, 15].

Література

1. Литвиненко Н. П. Тлумачний словник медичних термінів: для лікарів, науковців, студ. мед. навч. закл. 2-ге вид., стереотип. Київ : Перун 2018. 848 с. 2. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. 4-те вид., доп. Київ : Либідь, 2011. 272 с. 3. Сербенська О., Редько Ю., Федик О. Антисуржик. Вчимося ввічливо і правильно говорити. 4-те вид., доп. і переробл. Львів : Видавництво «Апріорі», 2023. 304 с. 4. Томашевська О. Я., Дзись Є. І. Українська медична мова : проблеми та їх вирішення. *Здоров'я України*. 2021. №17 (510). С. 54-59. URL: <https://health-ua.com/terapiya-i-semeynaya-meditsina/organizaciia-medicnoyi-dopomogi/67386-ukrainska-medichna-mova-problemi--tah-virshennya> (дата звернення: 02.12.2024). 5. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. 3-тє вид., доп. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 326 с.

Олеся Маценко,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти 1 року навчання
медичного факультету
Івано-Франківського національного медичного університету
Науковий керівник: к.філол.наук., доц. Г. М. Юрчак

РОЛЬ РОЗМОВНО-ПРОСТОРІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В МЕДИЧНІЙ МОВІ: ПРОФЕСІЙНИЙ ПІДХІД ЧИ ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ

Анотація: У статті розглянуто роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові, її функції, переваги та недоліки в професійному спілкуванні. Проаналізовано вплив використання жаргонізмів та вульгаризмів на ефективність комунікації між лікарем і пацієнтом. Досліджено аспекти, коли просторіччя може бути корисним для створення доступної та зрозумілої медичної інформації, а також ризики, пов'язані з його вживанням у медичному контексті.

Ключові слова: просторіччя, медична мова, жаргонізми, вульгаризми, професійна комунікація, лікар, пацієнт, мова здоров'я.

Abstract: The article examines the role of colloquial and vernacular vocabulary in medical language, its functions, advantages, and disadvantages in professional communication. It separately analyzes the impact of using jargon and vulgarisms on the effectiveness of communication between doctors and patients. The study explores when colloquial language can be helpful in creating accessible and understandable medical information, as well as the risks associated with its use in the medical context.

Keywords: colloquialism, medical language, jargon, vulgarisms, professional communication, doctor, patient, health language.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Медична мова – це специфічна форма комунікації, яка є основою професійного спілкування між лікарями, пацієнтами та медичним персоналом. Вона повинна бути максимальною точною, ясною і зрозумілою для всіх учасників процесу. Однак, в останні десятиліття в медичному середовищі

спостерігається активне використання просторіччя, жаргонізмів і вульгаризмів, які викликають певні занепокоєння через порушення мовних норм.

Розмовно-просторічна лексика, яка включає жаргон, вульгаризми і діалектизми, як вважають прихильники її використання, може сприяти досягненню більш відкритого і легкого спілкування між лікарем та пацієнтом. Проте вживання таких слів може мати й негативний вплив на ефективність медичної комунікації.

Однією з найбільших проблем у медичній комунікації є проблема використання неформальної, іноді грубої лексики, яка може порушити професіоналізм мовлення і зашкодити ефективному діалогу між лікарем і пацієнтом. Вживання жаргонізмів і вульгаризмів розцінюють як порушення етики та недостатньої поваги до пацієнта, що є особливо небезпечним у контексті медичних консультацій та ефективності лікування.

Наукові дослідження в цій галузі показують, що жаргон, вульгаризми та просторічні вирази зустрічаються не тільки в повсякденному мовленні, але й у медичних установах. Використання жаргонних виразів у медичних документах, а також у спілкуванні між лікарем і пацієнтом, інколи може полегшити розуміння медичної інформації. Це явище може свідчити про низький рівень культури медичного працівника.

Мета статті – дослідити роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові, проаналізувати її переваги й недоліки, а також визначити її місце в професійному медичному спілкуванні.

Основні завдання статті:

- 1) визначити місце просторіччя в медичному спілкуванні;
- 2) проаналізувати функції жаргонів і вульгаризмів у медичній мові;
- 3) оцінити переваги та недоліки використання розмовно-просторічної лексики в медичному середовищі;
- 4) обґрунтувати ризики і користь застосування просторіччя в медицині.

Викладення основного матеріалу. Просторіччя має місце в розмовах між лікарем і пацієнтом на стадії консультацій, коли важливо налаштувати пацієнта на лікування, створити атмосферу довіри. У таких випадках жаргон і неформальна лексика можуть бути корисними інструментами, однак вони мають бути обмеженими та підкорятися контексту.

Просторіччя – це «форма національної мови, разом із народними говорами складає некодифіковану усну сферу загальнонаціональної комунікації – народно-розмовний стиль. На відміну від діалектів, а також жаргонів, просторіччя має наддіалектний характер» [2, 564]. У просторіччі представлені одиниці усіх мовних рівнів: фонетичного (східни́й), орфоепічного (щьо), морфологічного (самий кращі ліки), лексичного (сердечний приступ).

Для просторіччя характерні «експресивно «знижені» оцінні слова, від фамільярних до грубих, які мають у літературній мові нейтральні відповідники:

віддубасити – побити; пика, мармиза – обличчя; дрихнути – спати. Просторіччя перебуває на межі народнорозмовної мови з літературною як особливий стилістичний пласт слів, фразеологізмів, форм, зворотів мови, об'єднаних спільним яскравим експресивним забарвленням зниженості, згрубілості, фамільярності» [2, 565]. Особливість сучасного українського просторіччя – наявність у ньому росіянізмів. Так, лексеми *понімати*, *дохтор*, *временно*, *щас*, *больница* тощо часто використовуються медичними працівниками.

Про загрозу втручання у внутрішню систему мови писав Ю. Шевельов: «Втручання в розвиток і розвиткові тенденції мови далеко загрозливіше, ніж упровадження поодиноких чужорідних елементів. У мові, що розвивається за власними внутрішніми законами, такі чужорідні елементи поступово або відкидаються, або позбуваються свого чужого посмаку і входять до нормального інвентаря мовних засобів. Натомість викривлення глибинної структури мови може легко приректи її розвиватися так само, як мова, з якої ці розвиткові тенденції переймаються» [7, 321].

Використання просторіччя в медичному середовищі є неприйнятним, під час роботи з пацієнтами, які не володіють медичними термінами, медичні працівникам не варто зловживати медичними термінами, щоб пояснити пацієнтам особливості певного захворювання. У медичних документах, протоколах, звітах тощо використання просторічної лексики є недопустимим. Це пов'язано з тим, що точність термінології є критично важливою для правильного лікування. Жаргонізми, просторіччя можуть викликати непорозуміння серед медичного персоналу, що знижує ефективність лікувального процесу. Застосовують медичну розмовну мову в інтрапрофесійній та інтерпрофесійній усній комунікації (жанри: консиліум, оперативна нарада («п'ятихвилинка»), ділова розмова медичних працівників, бесіда медичних працівників на професійну тему, усна інструкція щодо медичного застосування препарату, записка, розмова з пацієнтом, розмова з родичами (друзями) пацієнта, ділова телефонна розмова та ін.) [3, 3].

У медичній практиці можна фіксуємо такі вирази, як «поріз на пальці» або «зламав руку», де «поріз» і «зламав» – це більш спрощена і зрозуміла форма для пацієнта, але в професійному контексті замість цих слів використовуються терміни, такі як «механічне пошкодження шкіри» або «перелом кістки». Це показує, як в повсякденному житті вживають спрощені форми, а в медичній мові – точні наукові терміни.

Термін «*підсаджувати*» замість «*пересаджувати*». У медичних розмовах часто можна почути, як лікарі або пацієнти використовують термін «*підсаджувати*», описуючи операції з трансплантації органів чи тканин. Хоча в професійному контексті використовують точніші терміни, такі як «*пересаджувати орган*», «*підсаджувати*» є жаргонізмом.

«*Лікувати зуби*» замість «*стоматологічне лікування*». Багато пацієнтів використовує прості, народні вирази, як-от: «*лікувати зуби*», які є зрозумілими, але

менш точними. У медичних текстах часто вживають точніші терміни, такі як «стоматологічне лікування» або «проводити терапевтичні маніпуляції з зубами».

«Хворіти грипом» замість «хворіти на грип». У повсякденному спілкуванні часто можна почути, як люди говорять «хворіти грипом», хоча це порушення лексичних норм, зросійщена форма. Правильно хворіти (на що?) – на грип.

«Кашель як свиня». Це приклад вульгаризму, який іноді можна почути від пацієнтів або в неформальному спілкуванні медичних працівників, хоча в медичній практиці це вважається неприязним і непрофесійним. Для точного опису використовуються терміни, такі як «кашель, що супроводжується болем у грудях» або «параксизмальний кашель».

Заклик вивчати українське просторіччя неодноразово лунав і в українському науковому світі. Зокрема, В. Русанівський свого часу дорікав мовознавцям за небажання досліджувати «мовні покручі». Наголошуючи на цінності такого матеріалу, науковець окреслює просторіччя як прояв хвороби в мові: «У нас ще й до сьогодні досить убогі знання про українське просторіччя ... Але ж за всіх обставин він (такий лексичний шар) існує, і відводити від нього погляд – це все одно що лишати на поталу хворих людей, не подаючи їм медичної допомоги» [6, 280]. Однак якщо уважніше придивитися до «хворого», може виявитися, що його організм розвивається за природними для української мови законами, а «перекручені і недоречно вжиті слова» [6, 280] зберігають у собі сліди давніх тенденцій, які творили специфіку української мови порівняно з іншими слов'янськими. Розвиток цих тенденцій залежав від багатьох чинників. «Мовні покручі» є джерелом для досліджень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, роль розмовно-просторічної лексики в медичному мовленні є складною і суперечливою. З одного боку, використання просторічної лексики може сприяти кращому розумінню між лікарем і пацієнтом, полегшуючи комунікацію (за умови, якщо пацієнт у своєму мовленні вживає відповідні слова), з іншого – їхнє застосування може призвести до значних недоліків у медичному обслуговуванні.

Збереження професіоналізму в медичному спілкуванні є ключовим для забезпечення довіри та адекватного розуміння процесу лікування. З етичної точки зору використання жаргонних виразів може порушувати повагу до пацієнта, особливо в ситуаціях, коли жаргон сприймається як неприязний або неввічливий. Варто звернути увагу також на те, як культурні відмінності впливають на використання жаргонізмів і просторіччя в медичному спілкуванні. У різних країнах і культурах медичні жаргони можуть мати різне сприйняття, що впливає на ефективність комунікації між лікарем і пацієнтом. Враховуючи популярність медичних блогів та телевізійних програм, використання просторіччя може допомогти в роз'ясненні складних медичних питань широкій аудиторії.

Література

1. Краєвська Г. П., Білик Я. С., Лісовий М. І. Українська мова як засіб професійного спілкування медика (актуальні проблеми сучасного медичного термінознавства) : навч. посіб.

Вінниця. 2016. 52 с. 2. *Літературознавчий словник-довідник* / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : Академія, 2006. 752 с. 3. *Масенко Л. Суржик : між мовою і «язиком»*. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2011. 135 с. 4. *Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови*. К. : Либідь, 1993. 248 с. 5. *Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилїстичні поради*. 4-те вид., доп. Київ : Либідь, 2011. 272 с. 6. *Русанівський В. М. Історія української літературної мови*. К. : АртЕк, 2001. 392 с. 7. *Шевельов Ю. Так нас навчали правильних проїзношенїй. Вибр. праці : у 2 кн.; упоряд. Л. Масенко*. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. Кн. 1 : Мовознавство. С. 280-333.

*Анастасїя Міхєєва,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти 3 року навчання
кафедри прикладної лїнгвістики
філологічного факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Науковий керівник: д. філол. н., проф. Н. В. Кондратенко*

МОВЛЕННЄВІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДГУКУ НА ПРОЧИТАНУ КНИЖКУ ЯК ЖАНРУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (НА МАТЕРІАЛІ FACEBOOK)

***Анотація:** Статтю присвячено визначенню книжкового відгуку як одного з різновидів мовленнєвого жанру рецензії. Проаналізовано читачькі відгуки на прочитані книжки, представлені в спільнотах у соціальних мережах. Запропоновано алгоритм аналізу відгуків за мовними, змістовими та прагматичними ознаками.*

***Ключові слова:** мовленнєвий жанр, відгук, рецензія, автор, читач.*

***Abstract:** The article is devoted to defining the book review as a type of speech genre within the broader category of critique. Reader reviews of books shared in social media communities are analyzed. An algorithm for analyzing reviews based on linguistic, content, and pragmatic features is proposed.*

***Keywords:** speech genre, review, critique, author, reader.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Рецензії – це спосіб комунікації й можливість поділитися своїм враженням про різні аспекти життя та прочитані твори. Рецензії мають вплив на читачів, а деякі з них мають спеціальну маркетингову стратегію. Дослідження рецензій наразі є важливим для галузі мовознавства та літературної критики, для вивчення структури рецензії та її видів.

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянуто порушену проблему. До характеристики мови і стилю наукових постпублікаційних рецензій вже зверталися такі дослідники, як О. Кудасова, Н. Разинкіна, Т. Синдєєва, Г. Соловійова, Н. Зелінська, В. Ляпунова, О. Мешков і Є. Терехова, Г. Гришечкіна. К. Кроустон у праці «Жанри Інтернету» наголошує на тому, що мережа зумовила «демократизацію» жанрових утворень, що забезпечує наявність розгалуженої системи їх видів, але водночас дослідник вважає жанр об'єднувальним чинником, який є спільною точкою дотику різних груп користувачів або веб-одиниць.

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60x90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6